

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร และเปรียบเทียบการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาลในการศึกษาภาคปฏิบัติ จำแนกตาม ระดับชั้นปีการศึกษา คณะแผนกเฉลี่ยสะสม และค่านิยมวิชาชีพ

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ หรือเทียบเท่า ที่ศึกษาในสถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2539 ซึ่งมีทั้งหมด 5 สังกัดสถาบันการศึกษา ได้แก่ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงกลาโหม สังกัดกระทรวงมหาดไทย สังกัดกรุงเทพมหานคร สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีจำนวนสถาบันการศึกษาพยาบาลทั้งหมด 8 สถาบัน และมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,697 คน

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากขนาดประชากรในสถาบันการศึกษาแต่ละสังกัดมีความแตกต่างกันมากตั้งแต่ 138 คนถึง 708 คน ผู้วิจัยจึงเลือกสถาบันการศึกษาแต่ละสังกัดเพียง 1 สถาบัน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ทำให้ขนาดของประชากรลดลงเหลือ 1,173 คน และเมื่อประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (ประคอง - กรรณสูตร, 2538) พบว่าได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 316 คน เมื่อคิดสัดส่วนในแต่ละชั้นปีตามสถาบันการศึกษาที่สุ่มได้ มีผลทำให้กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนน้อยเกินไปที่จะเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร

และน้อยเกินไปที่จะศึกษาในแต่ละตัวแปร ดังนั้นผู้วิจัยจึงปรับขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ร้อยละ 50 ของประชากรในแต่ละชั้นปี ซึ่งได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 590 คน

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. แบ่งสถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐในเขตกรุงเทพมหานครที่เปิดสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตร์หรือเทียบเท่าออกเป็น 5 กลุ่ม ตามสังกัดสถาบันการศึกษาพยาบาล พร้อมทั้งกำหนดรายชื่อและจำนวนประชากรในแต่ละสถาบันการศึกษาทั้ง 8 สถาบัน

2. เลือกตัวอย่างสถาบันการศึกษาพยาบาลจากทุกสังกัดโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กลุ่มละ 1 แห่ง ได้สถาบันการศึกษาพยาบาลในการวิจัยครั้งนี้ 5 สถาบัน ได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์ศิริราชพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ และวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีกรุงเทพ

3. สุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ของแต่ละสถาบันการศึกษา โดยการสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Sampling) ในสัดส่วน 1:2 ตามเลขประจำตัวของนักศึกษา โดยใช้ลำดับเลขคี่ในการสุ่มให้ได้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 50 ของประชากรทั้งหมดในแต่ละชั้นปี ซึ่งแสดงให้เห็นดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 สถาบัน
การศึกษานโยบายของรัฐเขตกรุงเทพมหานคร

สังกัด สถาบันการศึกษา	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4
ทบวงมหาวิทยาลัย				
- ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะ แพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามา ธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล	146	136	-	-
- คณะพยาบาลศาสตร์ศิริราช พยาบาล	209	217	105	109
กระทรวงกลาโหม				
- วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก	64	65	32	33
- วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ	58	64	-	-
- วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ	60	60	-	-
กระทรวงมหาดไทย				
- วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ	72	66	36	33
กรุงเทพมหานคร				
- วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์	163	173	82	87
กระทรวงสาธารณสุข				
- วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ	71	73	36	37
รวม	579	594	291	299
	1,173		590	

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ได้แก่ อายุ เพศ ชั้นปีที่ศึกษา และคะแนนเฉลี่ยสะสม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามค่านิยมวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมวิชาชีพของ จินตนา ยูนิพันธุ์ (2527) และ นิภา คิดประเสริฐ (2527) ลักษณะคำถามเป็นแบบอัตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ประกอบด้วยข้อความจำนวน 34 ข้อ (ดูตัวอย่างเครื่องมือในภาคผนวก) แบ่งเป็น 7 ด้านคือ

ด้านการยึดมั่นในจริยธรรมวิชาชีพในการปฏิบัติการพยาบาล	มีจำนวน 8 ข้อ
ด้านการยอมรับในความเป็นอิสระของวิชาชีพ	มีจำนวน 5 ข้อ
ด้านการประกอบวิชาชีพโดยใช้ความรู้ของวิชาชีพและรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานสูงสุดในการให้บริการ	มีจำนวน 3 ข้อ
ด้านการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้อันเป็นแก่นของวิชาชีพ	มีจำนวน 5 ข้อ
ด้านการยอมรับการเข้าสู่วิชาชีพว่าเป็นวิทยาการเฉพาะด้าน	มีจำนวน 4 ข้อ
ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมวิชาชีพ	มีจำนวน 4 ข้อ
ด้านการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ	มีจำนวน 5 ข้อ

ข้อความที่มีความหมายด้านลบ ได้แก่ ข้อ 2.3, 2.4, 3.1, 6.2 การพิจารณาให้คะแนน มีเกณฑ์ดังนี้

ระดับความเห็น	ข้อความที่มีความหมายทางบวก	ข้อความที่มีความหมายทางลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5 คะแนน	1 คะแนน
เห็นด้วย	4 คะแนน	2 คะแนน
ไม่แน่ใจ	3 คะแนน	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2 คะแนน	4 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1 คะแนน	5 คะแนน

วิธีการแปลผลคะแนนแบบสอบถามค่านิยมวิชาชีพ แปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยดังต่อไปนี้ (ประคอง กรรณสูต, 2538)

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ค่านิยมวิชาชีพในระดับต่ำมาก

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ค่านิยมทางวิชาชีพในระดับต่ำ

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ค่านิยมทางวิชาชีพในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ค่านิยมทางวิชาชีพในระดับสูง

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ค่านิยมทางวิชาชีพในระดับสูงที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพ จากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดเรื่องบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากตำรา เอกสาร และผลงานวิจัยหลายเรื่อง ร่วมกับแนวคิดเรื่องบทบาทพยาบาลวิชาชีพของ ฟาริดา อิบราฮิม และBowman ลักษณะคำถามเป็นแบบอัตราส่วน ประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา บทความ และวิจัยต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทพยาบาลวิชาชีพ และการรับรู้บทบาทพยาบาลวิชาชีพ ของนักศึกษาพยาบาล ในขณะที่ฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย

2. รวบรวมแนวคิดและการศึกษาที่ได้ มาจัดโครงสร้างของบทบาทพยาบาลวิชาชีพในด้านต่างๆ ได้ทั้งหมด 10 บทบาท

3. นำโครงสร้าง ของบทบาทพยาบาลวิชาชีพทั้ง 10 บทบาทมาแจกแจงรายละเอียดเป็นกิจกรรมในแต่ละบทบาท และนำมาสร้างแบบสอบถามเป็นแบบอัตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ รับรู้บทบาทพยาบาลวิชาชีพได้มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด มีข้อความทั้งหมด 97 ข้อ (ดูตัวอย่างเครื่องมือในภาคผนวก) แบ่งเป็นบทบาทด้านต่างๆ 10 บทบาท คือ

3.1 บทบาทผู้ให้การดูแล	มีจำนวน 13 ข้อ
3.2 บทบาทผู้นิเทศ	มีจำนวน 14 ข้อ
3.3 บทบาทผู้นำ	มีจำนวน 11 ข้อ
3.4 บทบาทผู้ร่วมงาน	มีจำนวน 5 ข้อ
3.5 บทบาทผู้จัดการ	มีจำนวน 11 ข้อ
3.6 บทบาทการเป็นที่ปรึกษา	มีจำนวน 5 ข้อ
3.7 บทบาทด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ	มีจำนวน 12 ข้อ
3.8 บทบาทด้านจริยธรรม	มีจำนวน 8 ข้อ
3.9 บทบาทนักวิชาการและวิจัย	มีจำนวน 10 ข้อ
3.10 บทบาทสนับสนุนองค์กรวิชาชีพ	มีจำนวน 8 ข้อ

จากแบบสอบถามการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพทั้ง 10 บทบาทซึ่งมีข้อคำถามทั้งหมด 97 ข้อ นั้นจะเห็นได้ว่าผู้วิจัยให้ความสำคัญกับบทบาทผู้ให้การดูแล บทบาทผู้ให้คำปรึกษา บทบาทผู้นำ บทบาทผู้จัดการ บทบาทด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ และบทบาทนักวิชาการและวิจัย มากกว่าบทบาทอื่นๆ เนื่องจากเป็นบทบาทหลักและเป็นบทบาทที่มีความสำคัญมากในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ จึงกำหนดข้อคำถามแต่ละบทบาทเหล่านี้ 10 - 14 ข้อ ส่วนบทบาทผู้ร่วมงาน บทบาทการเป็นที่ปรึกษา บทบาทด้านจริยธรรม และบทบาทสนับสนุนองค์การวิชาชีพ นั้นถือเป็นบทบาทที่มีความสำคัญรองลงมา จึงกำหนดข้อคำถาม 5 - 8 ข้อ

การพิจารณาให้คะแนนมีเกณฑ์ดังนี้

รับรู้ได้มากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
รับรู้ได้มาก	ให้ 4 คะแนน
รับรู้ได้ปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
รับรู้ได้น้อย	ให้ 2 คะแนน
รับรู้ได้น้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

วิธีการแปลผลคะแนนแบบสอบถามการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพ แปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยต่อไปนี้ (ประคอง กรรณสูตร, 2538)

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง รับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพในระดับต่ำมาก

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง รับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพในระดับต่ำ

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง รับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง รับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง รับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพในระดับมากที่สุด

การหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อความ ความชัดเจน และครอบคลุมเนื้อหา ตลอดจนสำนวนภาษาที่ใช้ หลังจากนั้นก็นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 ท่าน (ดังรายนามในภาคผนวก) พิจารณาตรวจสอบ รวมทั้งขอคำแนะนำและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

เกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิมีดังนี้

1. เป็นพยาบาลประจำการ ที่ปฏิบัติงานในคลินิกและมีประสบการณ์ในการสอน และนิเทศการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป
2. เป็นอาจารย์พยาบาล ที่มีประสบการณ์ในการสอนและนิเทศการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

การตัดสินความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือทั้ง 3 ส่วน ผู้วิจัยถือเกณฑ์ 8 ใน 10 ท่านของจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการพิจารณาตรวจสอบในส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนที่ 2 แบบสอบถามค่านิยมวิชาชีพ มีการเปลี่ยนแปลงในด้านสำนวนภาษา โดยปรับปรุงให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และตัดบางข้อที่มีความหมายซ้ำซ้อนกับข้ออื่นออก พร้อมทั้งเพิ่มเติมในบางข้อในด้านที่ยังไม่ครอบคลุม ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพ มีการปรับปรุงด้านสำนวนภาษา ตัดจำนวนข้อที่มีความหมายซ้ำซ้อนออก รวมทั้งเพิ่มเติมบางข้อเพื่อให้ครอบคลุมในบทบาทนั้นๆ จากนั้นผู้วิจัยนำผลการตรวจสอบและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อนำไปหาค่าความเที่ยงต่อไป

การหาความเที่ยง (Reliability)

ผู้วิจัยทำการหาความเที่ยง โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไปปรับปรุงแก้ไขและทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพอากาศ ชั้นปีละ 15 คน รวม 30 คน แล้วนำมาหาความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ของครอนบาค (Cronbach's alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามค่านิยมวิชาชีพทั้งฉบับเท่ากับ 0.81 และแบบสอบถามส่วนที่ 3 ซึ่งเป็นแบบสอบถามการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการสถาบันการศึกษาพยาบาลที่เป็นประชากรตัวอย่าง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการสถาบันการศึกษาพยาบาลที่เป็นประชากรตัวอย่าง
3. ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียด วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน และคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ สํารวจรายชื่อและเลขประจำตัวของนักศึกษา เพื่อทำการสุ่มตัวอย่าง อย่างมีระบบโดยประสานงานกับอาจารย์ที่รับผิดชอบด้านการวิจัยของแต่ละสถาบันการศึกษา
4. ประสานงานกับอาจารย์ที่ปรึกษา และหัวหน้าชั้นในแต่ละชั้นปีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตรวจสอบชั่วโมงว่างของนักศึกษาและนัดหมายนักศึกษาเพื่อแจกแบบสอบถาม
5. ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทุกสถาบันการศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยการแจกแบบสอบถามและให้เวลาในการทำแบบสอบถาม 1 ชั่วโมง 30 นาที แล้วเก็บรวบรวมหลังจากนักศึกษาทำเสร็จ
6. ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1 เดือน คือตั้งแต่วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2540 ถึงวันที่ 12 มีนาคม 2540

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS - PC โดยใช้สถิติดังนี้ (สูตรสถิติดูในภาคผนวก ข)

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ
2. หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่านิยมวิชาชีพการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพ จากพยาบาลประจำการ และอาจารย์พยาบาล โดยรวมและรายด้าน
3. เปรียบเทียบความแตกต่างค่านิยมวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล จำแนกตามชั้นปี การศึกษาและคะแนนเฉลี่ยสะสม โดยใช้ t - test และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (Oneway Analysis of Variance) และทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการทดสอบของเชฟเฟ (Scheffe)
4. หาคความแตกต่างของการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพ จากพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาล จำแนกตามระดับชั้นปีและค่านิยมวิชาชีพ โดยใช้ t - test

5. หาความแตกต่างของการรับรู้แบบอย่างบทบาทพยาบาลวิชาชีพ จากพยาบาล
ประจำการและอาจารย์พยาบาลของนักศึกษาพยาบาล จำแนกตามคะแนนเฉลี่ยสะสม โดยการ
วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (Oneway Analysis of Variance) และทดสอบความแตกต่างราย
คู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe)